
L'ENCAIX DE L'ALT Penedès EN EL CONTEXT
METROPOLITÀ I CATALÀ

JOAQUIM CLUSA
Economista

SUMARI

- 1. Catalunya i Europa: renda per persona massa per sota de les àrees avançades**
 - 2. Renda i riquesa: desequilibris territorials a Catalunya?**
 - 3. Ocupació i atur: dinàmica, especialització industrial i nivell d'atur baix**
 - 4. Mobilitat residència-treball: integració metropolitana recent**
 - 5. Conclusions: funcionalitat metropolitana i dèficit infraestructurals condicionen l'ordenació del creixement urbà futur**
- Annex. Descripció de les «municipalies» de l'Alt Penedès**

ABSTRACT

L'article presenta una caracterització econòmica i territorial de la comarca de l'Alt Penedès en relació amb la resta de comarques metropolitanes i amb Catalunya, tot i establint comparacions amb altres àrees europees. En un marc territorial on els desequilibris pel que fa a la renda i la riquesa no són gaire importants, l'Alt Penedès manté unes taxes d'atur per sota de la mitjana de Catalunya i una estructura econòmica clarament diferenciada de la resta de comarques metropolitanes. El pes específic i el caràcter estratègic de l'activitat agrícola, l'activitat industrial especialitzada en sectors transformadors, principalment l'alimentació, i un menor desenvolupament de les activitats terciàries són els trets significatius de la base econòmica comarcal. Tot i que el seu desenvolupament és menor al metropolità, l'augment de la mobilitat laboral intermunicipal el quinquenni 1991-1996 mostra la creixent integració funcional dels municipis de la comarca a la realitat metropolitana de Barcelona. Una integració que ha d'ésser facilitada a partir de les millores de les infraestructures i l'aprofitament de les potencialitats d'escala diversa que existeixen al conjunt del territori metropolità.

El artículo presenta una caracterización económica y territorial de la comarca del Alt Penedès en relación con el resto de las comarcas metropolitanas y con Cataluña, estableciendo asimismo comparaciones con otras áreas europeas. En un marco territorial donde los desequilibrios en lo que se refiere a la renta y a la riqueza no son muy importantes, el Alt Penedès mantiene unas tasas de paro por debajo de la media de Cataluña y una estructura económica claramente diferenciada del resto de las comarcas metropolitanas. El peso específico y el carácter estratégico de la actividad agrícola, la actividad industrial especializada en sectores de transformación, principalmente la alimentación, y en un menor desarrollo de las actividades terciarias son los rasgos significativos de la base económica comarcal. A pesar de que su desarrollo es menor al metropolitano, el aumento de la movilidad laboral intermunicipal en el quinquenio 1991-1996 muestra una creciente integración funcional de los municipios de la comarca a la realidad metropolitana de Barcelona. Una integración que debe ser facilitada a partir de las mejoras de las infraestructuras y del aprovechamiento de las potencialidades de escala diversa que existen en el conjunto del territorio metropolitano.

L'article présente une caractérisation économique et territoriale de l'Alt Penedès en relation au reste des agglomérations et à la Catalogne, tout en établissant des comparaisons avec d'autres régions européennes. Dans un marc territorial où les déséquilibres territoriaux, en ce qui concerne le revenu et la richesse, ne sont guère importants, l'Alt Penedès maintient des taxes de chômage inférieures à la moyenne de la Catalogne et une structure économique nettement différenciée du reste des «comarques» métropolitaines. Le poids spécifique et le caractère stratégique de l'activité agricole, l'activité industrielle spécialisée dans les secteurs de transformation, plus particulièrement celui de l'alimentation, et un développement inférieur des activités tertiaires, sont les traits significatifs de la base économique de l'Alt Penedès. Malgré le développement inférieur métropolitain, l'accroissement du mouvement pendulaire pour le travail durant les années 1991-1996 montre l'intégration croissante fonctionnelle des municipalités de l'Alt Penedès à la réalité métropolitaine de Barcelona. Une intégration qui doit être facilitée grâce à l'amélioration des infrastructures et à l'utilisation des potentiels d'échellons divers qui existent dans l'ensemble du territoire métropolitain.

The article presents an economic and territorial characterisation of the Alt Penedès region in relation to the rest of the metropolitan area of Barcelona and to Catalonia as a whole, although it also makes comparisons with other European areas. Within a spatial framework in which imbalances in terms of income and wealth are relatively insignificant, the Alt Penedès maintains an unemployment rate below the Catalan average and an economic structure clearly differentiated from those of the rest of the metropolitan area. The specific weight and strategic nature of agriculture, industrial activity specialising in the transformation sectors, mainly food, and the lesser development of tertiary activities are significant constituent elements of the Alt Penedès economic basis. Although metropolitan development is less pronounced here, the increase in workforce mobility during the five-year period between 1991 and 1996 reveals the growing functional integration of the region's municipalities into the dynamics of metropolitan Barcelona. An integration that must be fostered on the basis of improved infrastructures and of exploitation of the potentials, on different scales, offered by the metropolitan area as a whole.

L'ENCAIX DE L'ALT PENEDEÈS EN EL CONTEXT METROPOLITÀ I CATALÀ

1. Catalunya i Europa: renda per persona massa per sota de les àrees avançades

Les dades del nivell de PIB per persona de Eurostat de 1997 amb la informació de 1994 situen Catalunya en el nivell 94% en relació amb la mitjana europea (nivell 100). Aquesta situació és realment important perquè a començaments dels anys vuitanta estavem al nivell 83-85%. Tot això mesurat en termes de poder de compra i no com a traducció monetària directa.

Els nostres «competidors» tenen rendes més altes, especialment perquè tenen nivells d'ocupació també més alts. Potser París, Londres i Brussel·les no són un referent adequat, però Milà-Lombardia està al nivell 139, Munic-Bayern al 127% i Frankfurt-Bonn al nivell 149 (fig. 2).

Aquesta situació posa en relleu la necessitat de situar molt alt l'objectiu de desenvolupament econòmic i d'augment de la renda, la riquesa i especialment l'ocupació, i dóna el referent més important per situar un territori de Catalunya com es l'Alt Penedès.

Figura 1. Densitat de població a la Unió Europea

Font: Eurostat

2. Renda i riquesa: desequilibris territorials a Catalunya?

En algun moment he escrit que els desequilibris territorials són poc rellevants al costat dels socials. La renda bruta familiar disponible (RBF) per habitant de l'any 1994 de l'Alt Penedès se situava a l'entorn del valor mitjà de Catalunya. És a dir en un nivell mitjà comarcal entre el 95% i el 105% de la mitjana catalana, com el Garraf, el Barcelonès i el Vallès Oriental a la regió metropolitana; i també com al Tarragonès, Baix Camp i Alt Camp a Tarragona. Estaria, en canvi, per sota del Maresme i el Baix Penedès, nivells de 105 i 115 (fig. 3). Cal fer notar així mateix que a Catalunya no hi ha cap «comarca» per sota del 85% de la mitjana tal com pot veure's en el mapa de l'*Anuari* de l'IEC de 1997.

Els «desequilibris» de la renda per persona, amb nivells entre el 85% i el 95% de la mitjana catalana estarien, efectivament, a la Terra Alta (prop de 13.000 residents), Ribera d'Ebre (uns 22.000 residents), Priorat (uns 9.200 residents), les Garrigues (uns 19.200 residents), la Conca de Barberà (amb

Figura 2. PIB regional per habitant, 1993

Font: UE (1997); *Esquema Comunitario de Ordenación del Territorio*.

prop de 18.300 residents) i Pla d'Urgell (uns 29.000 residents), que sumen en total prop de 111.000 persones. Es tractaria d'una diferència màxima del 15% en relació amb la mitjana catalana per habitant.

Al mateix nivell hi estarien les «comarques metropolitanes» de l'Anoia prop de 87.000 residents), el Baix Llobregat (prop de 645.000 residents) i el Vallès Occidental amb uns 686.000 residents i que amb més d'1.400.000 residents, representarien el 24% de la població catalana. En aquest sentit els territoris amb nivells més baixos de renda mitjana per persona (mitjana estadística) estarien a l'entorn metropolità de Barcelona.

És remarcable que els nivells més alts de renda són les comarques del Baix i Alt Empordà (prop de 96.000 i 93.000 residents, respectivament), la Cerdanya (uns 13.000 residents permanents), el Pallars Sobirà (uns 5.800 residents) i la Val d'Aran (poc més de 7.000), on hi predomina la base econòmica turística. El fet que hi resideixin (de forma permanent) unes 215.000 persones, és a dir menys del 4% dels catalans, tampoc no representa una «punta» espectacular.

Figura 3. Renda bruta familiar disponible, 1994

Font: Institut d'Estadística de Catalunya, 1997

Els desequilibris territorials metropolitanos tindrien encara una altra lectura per als sis «àmbits territorials» de Catalunya (com una de les principals conseqüències del Pla Territorial de Catalunya de 1995), segons la taula 4.14 de l'Anuari de 1997 (pàg. 216): la renda mitjana de «l'àmbit metropolità» va ser el 1994 (últim any amb informació a l'Anuari) del 98,6% de la mitjana catalana, amb prop del 70% de la població catalana. Les altres presentaven els següents valors mitjans en relació amb la mitjana de Catalunya:

- Comarques gironines: 118%, a l'extrem alt (prop de 520.000 persones).
- Terres de l'Ebre: 95,1%, a l'extrem més baix (unes 156.000 persones).
- Camp de Tarragona: nivell mitjà (100,8%) (unes 419.000 persones).
- Àmbit de Ponent: 101,1% (342.000 persones).
- Comarques centrals: 99,8% (unes 425.000 persones).

No semblen certament uns «desequilibris territorials» (i estadístics) gaire importants, quan el nivell més baix és el 85% de la mitjana i afecta menys del 3% de població catalana. I el més alt, amb el 118% de la mitjana per al 7% de la població catalana.

Fent servir doncs els àmbits territorials més «provincials» i equivalent als NUTS III de Catalunya, la diferència entre el més baix (Terres de l'Ebre) i el més alt (comarques gironines) seria del 23%. Fora d'aquests extrems afectaria l'11,3% de la població catalana, prop del 90% dels catalans residirien a «províncies» (per entendre'ns i disculpin l'expressió!), amb renda mitjana per persona situada entre el 101% i el 98% del valor mitjà.

Les comunitats autònomes espanyoles presentaven uns diferencials màxims d'1 a 2, i les regions europees d'1 (regions de Grècia) a 4 (Hamburg). Els nostres diferencials d'1 a 1,15 no semblen exagerats.

Els diferencials per persona tendeixen a reduir-se més que a augmentar, dins d'aquests marges força limitats: amb un creixement mitjà del 19% en valors corrents de la renda familiar per habitant de

Catalunya el període 1991-1994, especialment influït per un cicle econòmic baix, l'àmbit metropolità va créixer per sota i tots els altres ho van fer per sobre, destacant l'àmbit de Ponent (26%), però també les Terres de l'Ebre amb el 21%. Les comarques gironines van créixer un 23%.

El mapa de la pàg. 15 de l'*Anuari* és doncs molt indicatiu de la realitat econòmica de Catalunya, on la dinàmica de creació d'activitat econòmica i ocupació, la descentralització de Barcelona i les principals ciutats, el turisme (intern, d'Espanya i de l'estranger) i el mecanisme de la Seguretat Social han ajudat a reduir els diferencials de renda.

Cal remarcar, en aquest context d'anàlisi dels anomenats desequilibris, que l'àmbit metropolità de Barcelona, en el que s'inclou l'Alt Penedès, no està especialment i/o comparativament beneficiat ni per la dinàmica econòmica ni per la inversió pública.

3. Ocupació i atur: dinàmica, especialització industrial i nivell d'atur baix

La taxa d'activitat (relació entre la població activa i la població de 16 anys i més): és del 53,9% a Catalunya. EUA i Japó estan a l'entorn del 65%. La taxa està influenciada per l'estructura d'edats, la població ocupada i la que vol treballar.

Les diferències entre els «àmbits territorials» són notables. Els màxims del 57% es mostren al Vallès Occidental, Vallès Oriental i Vall d'Aran i els mínims del 44-46% al Pallars, Terra Alta i Ribera d'Ebre.

Al punt més baix de la crisi recent, el 1994, a l'Alt Penedès l'atur registrat (11,6%) era un 21% inferior a la mitjana metropolitana (14,3%), que era molt semblant al conjunt de Catalunya (14,0%). A Espanya 5 punts més amunt (19,3%). L'atur de l'EPA, 4-6 punts més amunt (20,6% a Catalunya i 23,9% a Espanya, el 1994). En aquest moment l'atur registrat ha caigut a Catalunya fins a 7,5% el mes de novembre, a la resta d'Espanya 3,6 punts més amunt (11,03%).

Les diferències entre l'EPA i l'atur registrat continuen sent molt importants. La informació més

recent sobre l'EPA és de la premsa del dia 8 de desembre de 1998 (*El País*, pàg. 52) en relació amb el mes de novembre:

- Unió Europea, als 11 països de l'euro: 10,8%. França amb 11,8% i Finlàndia amb 11% són els més alts després d'Espanya.
- Espanya: 18,2%. És la taxa més alta dels 11 països i representa un diferencial de 7,2 punts percentuals en relació amb l'atur registrat a les Oficines de l'Inem espanyoles.

L'any 1996, ja en plena recuperació, la taxa d'atur registrat del conjunt de l'Alt Penedès era del 8,1%, a 2,4 punts de diferencial amb Catalunya i 2,5 punts de l'àmbit metropolità. Ja s'ha indicat que el 1994 era de 2,7 punts de diferencial.

En aquest moment doncs, l'atur al conjunt de l'Alt Penedès podria estar també a uns 2-2,5 punts percentuals per sota de Catalunya (7,5%), i situar-se a l'entorn del 5%. Prop del nivell que cal per assegurar la rotació necessària del mercat de treball.

La realitat municipal no és uniforme. Amb la informació disponible del moment més fort de la crisi, el nivell mitjà de l'11,2% amagava diferències de prop d'un punt cap amunt (Vilafranca amb el 12% o Gelida amb el 11,7%) i de més d'un punt cap avall (Sant Sadurní amb el 10,1% o Mediona amb el 8%). En aquest moment aquest valors podrien estar uns 4 punts per sota.

Això voldria dir que entre 1994 i 1998, s'haurien creat llocs de treball equivalents al 4% de la població activa, és a dir 1.200 llocs de treball addicionals. El 1991, les xifres van ser les següents: agricultura (1.730-6,5%) / indústria (11.841-44,4%), construcció (2.392- 9,0%) i serveis (10.683-40,1%). Total, 26.646 persones. A continuació, exposem la comparació amb el conjunt de l'àmbit metropolità: agricultura (1,0%), indústria (37,6%), construcció (7,2%) i serveis (54,2%), i al conjunt comarcal:

- 6 vegades més proporció d'agricultura (2% de Catalunya, amb l'1,2% de la població), però amb 1.700 persones.

- Una quarta part més de construcció: importància de la segona residència (11.057 habitatges entre secundaris –prop de 6.800– i vacants: 35% del parc total, per turisme interior, gairebé el doble del conjunt metropolitana).

- Lleugerament per sobre en indústria: 40% respecte del 38%.

- Menys serveis: 40% respecte del 54%: centralitat limitada i efecte de la renda i de la dimensió.

- Del total d'ocupació industrial de prop de 12.000 persones: el 63% en sectors transformadors (principalment l'alimentació), diferents de la química i dels transformats metàl·lics. Destaca la important especialització.

- Indústria: segons l'estudi *Dinàmiques Metropolitanas*, els coeficients d'especialització són superiors a 1 (més concentració que al conjunt metropolitana) només en els sectors de l'alimentació (coeficients superiors a 2,5).

4. Mobilitat residència-treball: integració metropolitana recent

El 1991, 3.245 persones amb ocupació tenien el lloc de treball fora dels municipis de la comarca de l'Alt Penedès. Respecte del total de 26.646 residents amb ocupació, volia dir que el 12% dels residents amb ocupació estaven treballant a fora. No sembla una xifra massa rellevant: ni de fluxos de desplaçaments diaris ni de manca d'oportunitats de treball. Més aviat és l'expressió que el conjunt comarcal és molt autosuficient en llocs de treball en relació amb l'oferta dels residents, perquè seria autosuficient en un 88%. Això referit al conjunt comarcal i amb independència dels fluxos intermunicipals (fig. 4).

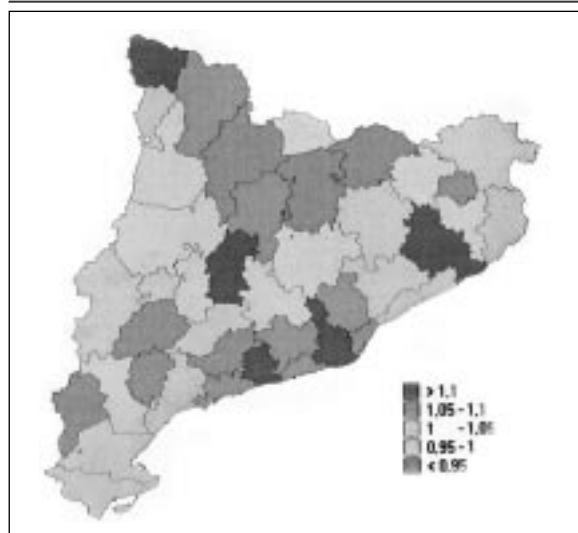
Al mateix temps, en aquell any, 3.581 persones que treballaven en activitats i empreses localitzades dins dels límits comarcals eren residents a d'altres comarques. La comarca localitzava 26.982 llocs de treball, i en relació amb aquesta demanda els residents n'ocupaven el 68,7%.

El volum d'entrades per treball era molt semblant al de sortides amb un excedent de 336 llocs de treball, és a dir, prop més de 1% dels residents amb ocupació o dels llocs de treball localitzats, i en aquest sentit l'oferta era gairebé igual a la demanda.

Malgrat la dimensió relativament reduïda de les entrades i les sortides comarcals per raons de treball, la consideració conjunta dels dos fluxos (6.826 persones) ja representava el 29,2%, en relació amb el conjunt de persones que residien i treballaven al conjunt comarcal (23.401). Es tractava doncs d'un territori que tenia una mobilitat interna per treball del 71%, molt superior a la mobilitat externa del 29%. I aquest indicador argumenta la idoneïtat de la «comarca» com a contenidor dels fluxos de mobilitat obligada quotidiana per treball, que és un dels principals indicatius de l'abast territorial del fenomen urbà.

Per tenir indicadors comparatius, la mobilitat externa (entrades més sortides) de les set comarques metropolitanas era del 45,4%, el 1991, segons les dades de la taula 3.20 de l'*Anuari 1997* de l'IEC (pàg. 168, que és molt semblant a la taula 10.22). I era més alta que el conjunt de les comarques giro-

Figura 4. Evolució dels llocs de treball, 1991-1996

Font: Roca i Clusa (1998); *Evolució de l'estructura urbana de Catalunya, 1991-1996*.

nines (22,6%), però per sota de les comarques tarragonines (36,8%).

Cap comarca de Catalunya tenia fluxos totals de mobilitat exteriors superiors als fluxos interiors: només s'hi acosten el Baix Llobregat (83.488 sortides i 52.239 entrades en relació amb els 138.697 habitants que treballaven a la comarca -97,8%) i el Barcelonès (107.116 sortides i 155.674 entrades, en relació amb els 748.414 residents que hi treballaven -35,2%).

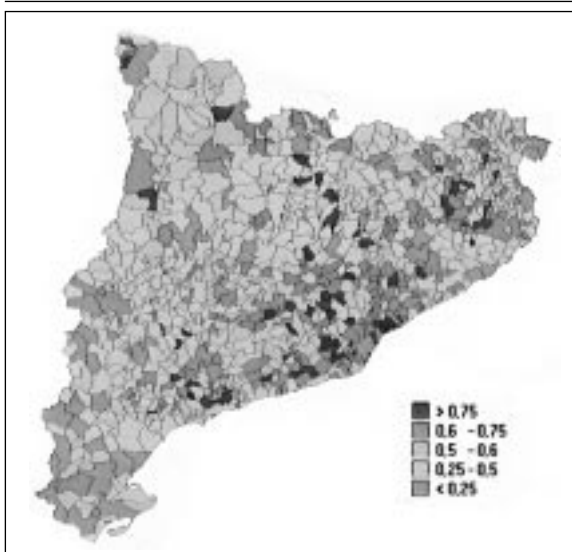
Al cens de 1996, els residents amb lloc de treball a fora de la comarca representaven el 17% del total, és a dir uns 5 punts percentuals més que cinc anys enrera. Eren, segons el Padró de Població, 4.696 persones, és a dir, un 45% més que cinc anys enrera. El 13% treballava a les «comarques barcelonines» i el 4% a d'altres comarques (fig. 5).

Si bé els llocs de treball van augmentar en 1.346 en el darrer període intercensal i la població amb lloc de treball en 1.401, el nombre de residents que treballaven a la comarca era de 23.351 persones, 50 persones menys que cinc anys enrera: el mercat de treball s'ha fet més intercomarcal. Tot i que a nivells encara discrets, sí suficients per superar certs llindars de metropolitanitat, especialment a nivell municipal (taules 1 i 2).

5. Conclusions principals: funcionalitat metropolitana i dèficit infraestructurals condicionen l'ordenació del creixement urbà futur

La integració funcional dels municipis de l'Alt Penedès a la realitat metropolitana de Barcelona és un fet, que segurament s'accentuarà en el futur.

Figura 5. Obertura dels municipis de Catalunya, 1996

Font: Roca i Clusa (1998); *Evolució de l'estructura urbana de Catalunya, 1991-1996*

Taula 1. Distàncies recorregudes per grans àmbits i sistemes de transport, en quilòmetres

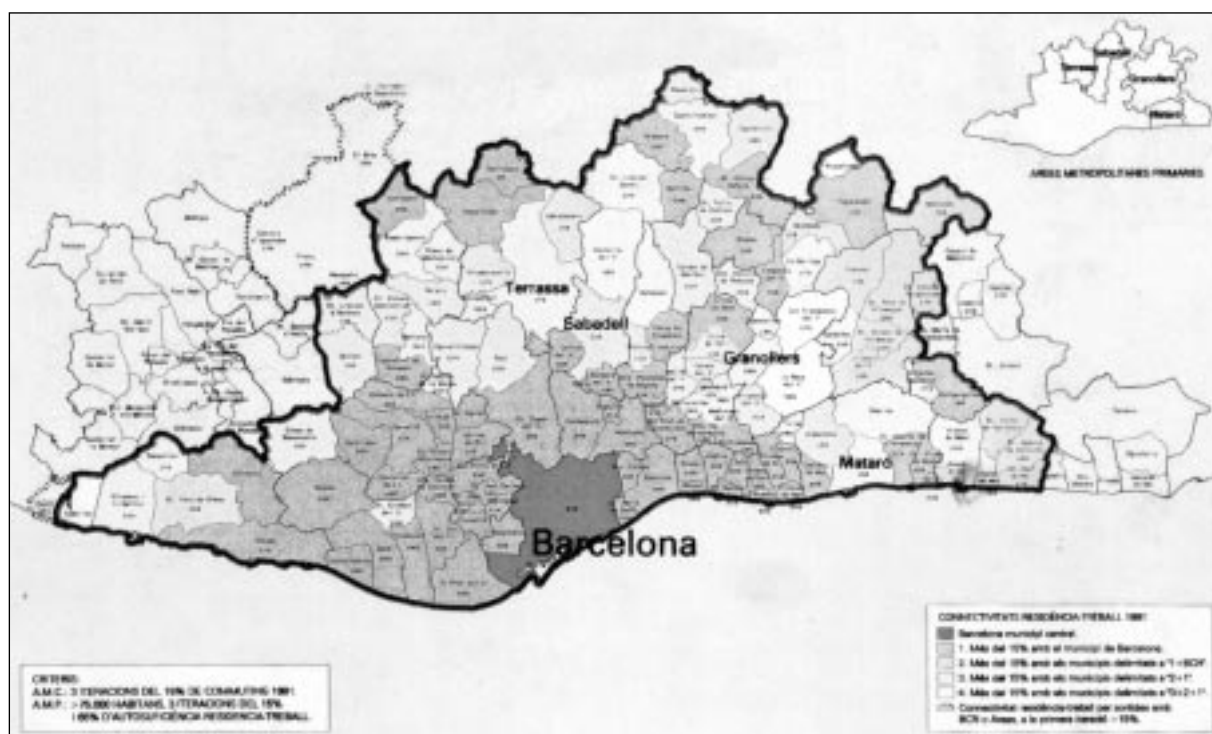
		Regió Metropolitana	Resta Catalunya	Total Catalunya
Distància total	1996	757.541,23	4.714.986,18	12.290.727,41
	1991	6.370.445,42	3.411.586,70	9.782.032,12
	Evol. 1996-1991	1.205.295,81	1.303.399,48	2.508.695,29
	Ratio 1996/1991	1,256	1,382	1,256
Distància transport privat	1996	5.628.884,90	4.172.691,23	9.801.576,13
	1991	4.294.983,92	2.969.857,18	7.264.841,10
	Evol. 1996-1991	1.333.900,98	1.202.834,05	2.536.735,03
	Ratio 1996/1991	1,311	1,405	1,349
Distància transport públic	1996	1.946.856,33	542.294,95	2.489.151,28
	1991	2.075.461,50	441.729,52	2.517.191,02
	Evol. 1996-1991	-128.605,17	100.565,43	-28.039,74
	Ratio 1996/1991	0,938	1,228	0,989

Font: Roca i Clusa (1998); *Evolució de l'estructura urbana de Catalunya, 1991-1996*

Taula 2. Principals destinacions de la mobilitat en municipis de l'Alt Penedès, 1991 i 1996

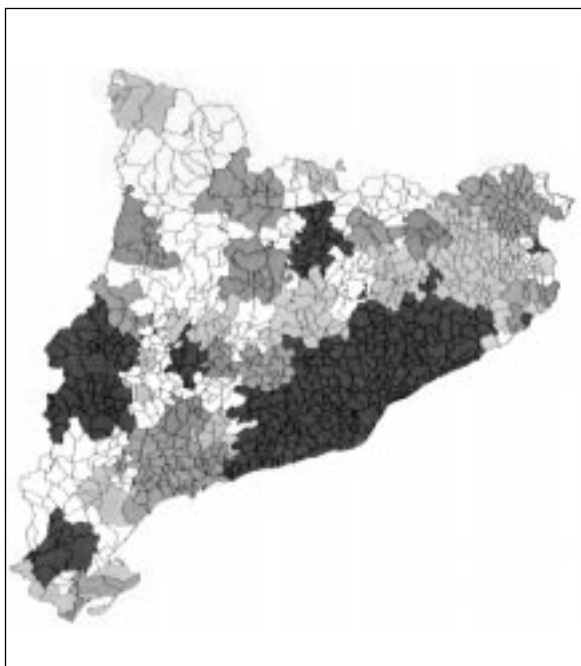
Municipi	Municipi d'origen	Municipi destí	mobilitat 1991	mobilitat 1996	% 1991-1996
8091	Gelida	Gelida	872	720	-17%
8091	Gelida	Martorell	146	123	-16%
8091	Gelida	Sant Sadurn d'Anoia	46	54	+17%
8091	Gelida	Vilafranca del Penedès	16	22	+38%
8114	Martorell	Gelida	37	46	
8114	Martorell	Martorell	3.920	3.668	-6%
8114	Martorell	Sant Sadurn d'Anoia	8	21	
8114	Martorell	Vilafranca del Penedès	15	20	
8240	Sant Sadurn d'Anoia	Gelida	19	34	+79%
8240	Sant Sadurn d'Anoia	Martorell	10	39	+290%
8240	Sant Sadurn d'Anoia	Sant Sadurn d'Anoia	2.833	2.448	-14%
8240	Sant Sadurn d'Anoia	Vilafranca del Penedès	137	176	+28%
8305	Vilafranca del Penedès	Gelida	9	19	
8305	Vilafranca del Penedès	Martorell	39	42	
8305	Vilafranca del Penedès	Sant Sadurn d'Anoia	184	220	+20%
8305	Vilafranca del Penedès	Vilafranca del Penedès	7.437	6.939	-7%

Figura 6. Procés de delimitació per municipis i per connectivitat residència-treball 1991

Font: Roca i Clusa (1998)

Figura 7. Sistemes urbans superiors a 5.000 habitants, 1996

Font: Roca i Clusa (1998), *Evolució de l'estructura urbana de Catalunya, 1991-1996*.

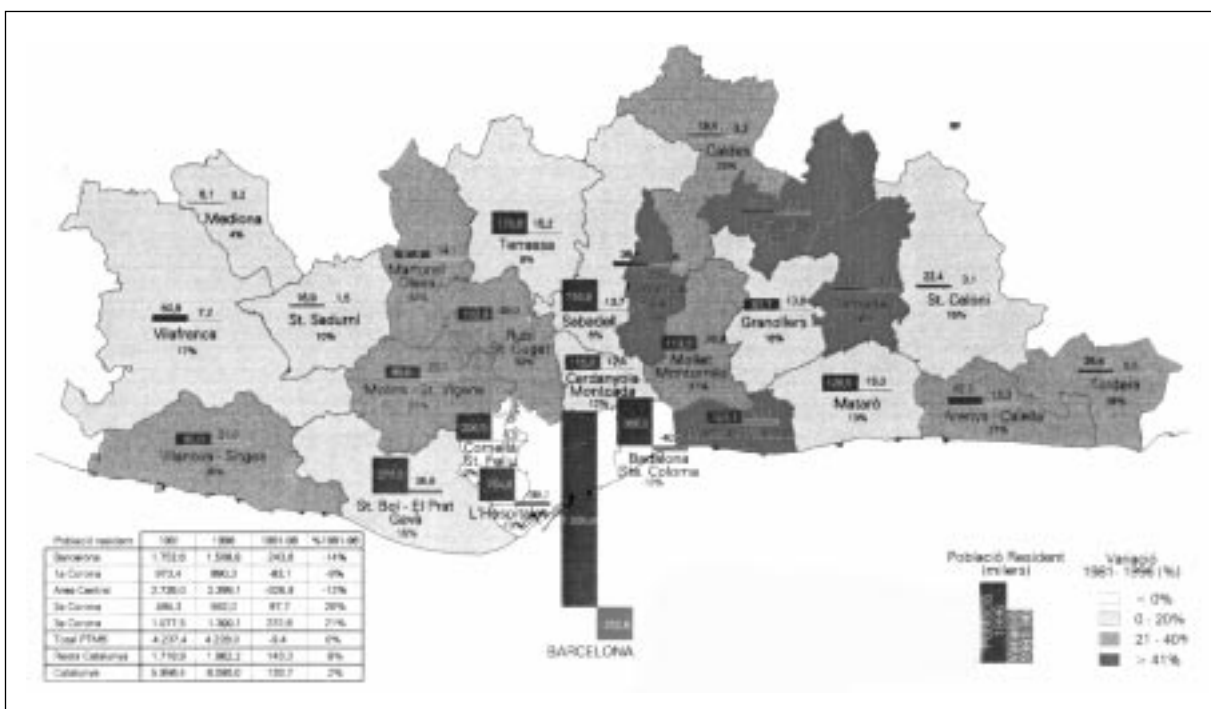
Una conseqüència d'aquesta integració és que els municipis del Baix Penedès ja presentin una important funcionalitat metropolitana amb Barcelona abans que amb Tarragona (fig. 6).

L'Alt Penedès es un lloc de pas (una frontissa) i d'integració entre les dues grans àrees metropolitanes de Catalunya: la dels 4 milions d'habitants i la dels 350.000 de Tarragona-Reus (fig. 7).

Les previsions de creixement pels propers 25 anys són molt importants: 76% a Vilafranca-Santa Margarida i els Monjos i 61% a Sant Sadurni-Gelida, a l'escenari màxim, com a resultat d'importants descentralitzacions de l'àrea central de Barcelona.

Els importants dèficit infraestructurals s'han de resoldre en el context de les necessitats infraestructurals de Catalunya, però especialment de la regió metropolitana o àrea metropolitana real de Barcelona. Més que de desequilibris cal parlar d'aprofitar les potencialitats de cada territori: tant del metropolità ampli, com de cadascuna de les ciutats que formen aquest conjunt actual o potencial de «ciutat de ciutats».

Figura 8. Població resident 1996 i variació 1981-1996

Font: Elaboració pròpia.

Annex. Descripció de les «municipalies» de l'Alt Penedès¹

Vilafranca del Penedès (36.208 hab., el 1978, 192 km², 11 municipis)

Al fons de la Depressió Prelitoral, Vilafranca és el centre d'una plana dedicada a la vinya gairebé exclusivament. És la seu d'un mercat notable, una concentració de serveis diversos, un nus de comunicacions, l'únic centre industrial important de totes les terres penedesenques i el seu nucli demogràfic més remarcable. Tot això li ha conferit una funció ordenadora facilitada pel fet d'estar ubicada sobre la via que comunica Tarragona amb Barcelona. Aquesta centralitat queda demostrada en l'anàlisi de les trucades telefòniques on apareix clarament identificat el rodal vilafraquí.

Sant Sadurní (15.453 hab., el 1978, 121 km²)²

Sant Sadurní forma una entitat territorial ben estructurada per una xarxa important de comunicacions: ferrocarril, autopista, carretera estatal, carreteres comarcals... Aquest fet ha convertit la vila de Sant Sadurní en un lloc de relacions intenses per part dels habitants del rodal, que hi troben treball a la indústria i als serveis existents a la localitat. Aquesta centralitat queda ben marcada en l'anàlisi de les trucades telefòniques i, sobretot, en estudiar l'estructura derivada de les relacions diàries de residència-treball.

¹ Casassa, Ll. i Clusa, J. (1981), *L'organització territorial de Catalunya*, Llibres de la Fundació Jaume Bofill, Barcelona, (pàgines 194, El Foix, 202, Riudebitlles, 205, Sant Sadurní i, 208, Vilafranca del Penedès).

² Incorpora Gelida, amb 3.745 habitants, el 1981.

Taula 3. Municipalia de Vilafranca del Penedès

Municipis actuals	Km ²	Habitants 1978	Tendència
Oleseta	30,6	316	-
Avinyonet del Penedès	29,1	1.197	-
Sant Cugat de Sesgarrigues	6,3	731	+
La Granada	6,6	1.170	+
Les Cabanyes	1,2	337	-
Vilobí del Penedès	9,4	811	-
Puigdàlber	4	329	-
El Pla del Penedès	9,5	1.081	-
Vilafranca del Penedès	19,6	23.873	+
Castellví de la Marca	28,5	1.469	+
Olèrdola	29,9	1.718	+
Santa Margarida i els Monjos	17,4	3.176	+
TOTAL	192,1	36.208	

Taula 4. Municipalia de Sant Sadurní

Municipis actuals	Km ²	Habitants 1978	Tendència
Sant Sadurní d'Anoia	18,7	8,501	+
Sant Llorenç d'Hortons	19,8	929	-
Gelida	26,7	3.745	+
Subirats	55,8	2.278	-
TOTAL	121,0	15.453	

Foix (4.983 hab., el 1978, 135 km²)

Aquest sector de la plana penedesenca presenta una certa homogeneïtat deguda tant a la morfologia com als conreus comuns. L'únic centre que no pateix regressió demogràfica és Sant Martí Sarroca, on estan ubicats els únics serveis que es troben a la municipalia, ja que el centre indiscutible de serveis de la rodalia és Vilafranca.

Riudebitlles (5.854 hab., el 1978, 91 km²)

L'antic rodal de Sant Pere s'estén al llarg de la petita vall del riu de Bitlles, oberta a la serra de l'interior. L'homogeneïtat de l'activitat econòmica de les seves terres (agricultura, vi, paper...) ha ajudat l'aparició de lligams estrets i l'existència de notables relacions de residència-treball entre els pobles veïns.

Taula 5. Municipalia del Foix

Municipis actuals	Km²	Habitants 1978	Tendència
Pontons	25,9	20,8	-
Torrelles de Foix	36,8	1.191	-
Sant Martí Sarroca	35,6	2.319	+
Font-rubí	37,0	1.265	-
TOTAL	135,3	4.983	

Taula 6. Municipalia del Riudebitlles

Municipis actuals	Km²	Habitants 1978	Tendència
Mediona	47,6	972	-
Sant Quintí de Mediona	13,9	1.572	-
Sant Pere de Riudebitlles	5,4	2.116	+
Terrasola i Lavit	23,9	1.239	-
TOTAL	90,8	5.854	